

In gesprek over levensvragen:
goede zorg rond het levenseinde

Prof dr Carlo Leget

Een casus

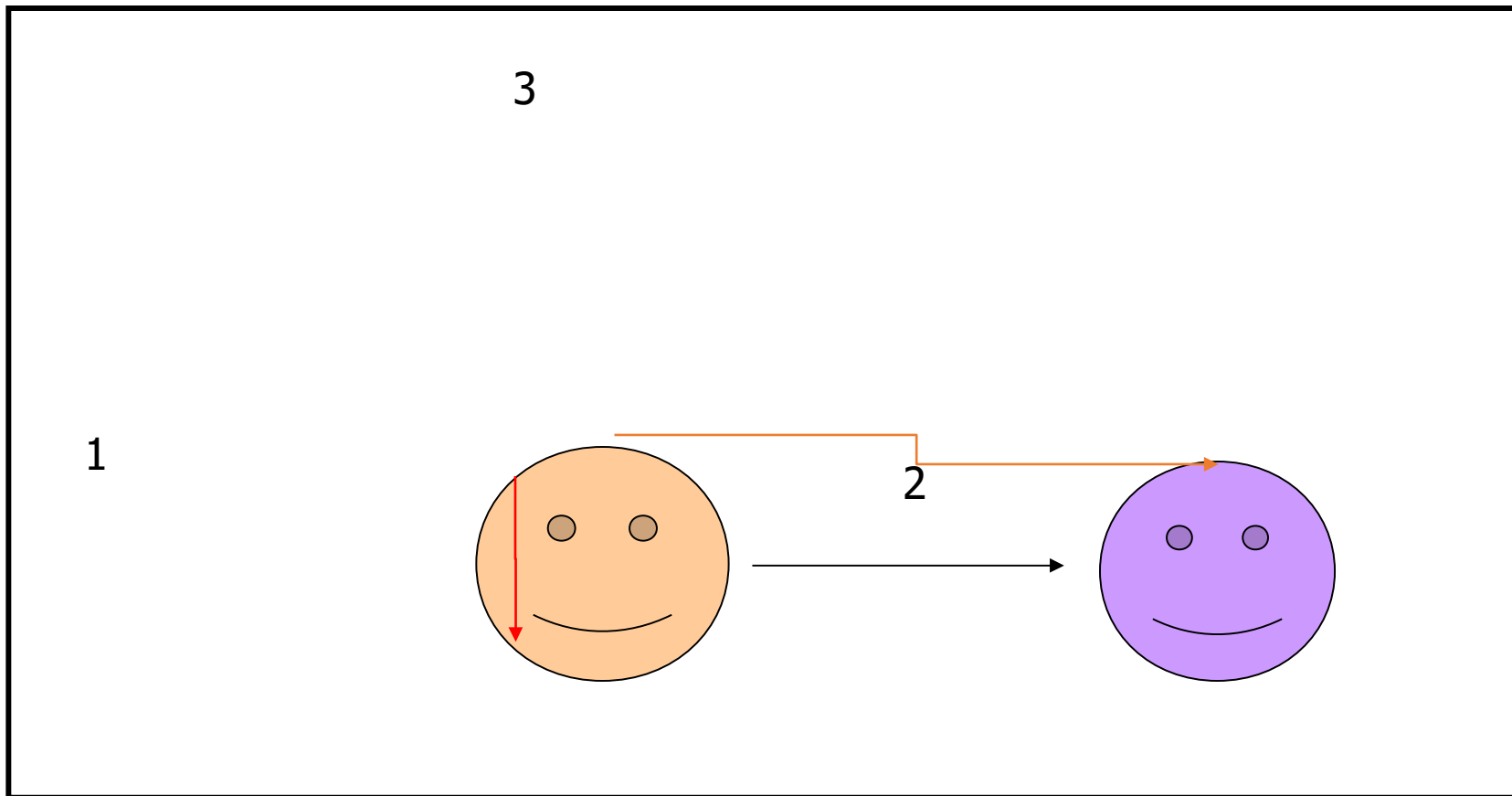
Een 85-jarige vrouw die altijd erg actief is geweest (vrijwilligerswerk, vriendinnen, buurtcomité), is meer en meer hulpbehoevend geworden. Deze zelfstandige en trotse vrouw wordt steeds afhankelijker van de hulp van anderen. Zij is de regie over haar leven kwijt en wordt door anderen geleefd. Het staat allemaal haaks op de manier waarop zij haar leven heeft ingevuld. Zij lijdt dagelijks aan haar gevoelens van zinloosheid en vervreemding en ervaart een permanente onthechting.

Het met voldoening terugkijken op haar leven brengt haar onvoldoende troost en houvast om met haar leven verder te gaan. Zij spreekt steeds vaker en dringender over haar doodsverlangen en vraagt de huisarts om advies hoe haar leven te beëindigen. Deze zegt dat hij niets voor haar kan betekenen omdat haar levensmoeheid niet kan worden beschouwd als ondraaglijk en uitzichtloos lijden als gevolg van een medisch classificeerbare aandoening en om die reden niet onder de euthanasiewet valt.

(<http://sparta.projectie.com/~uitvrije/index.php?id=1002>)

Ethiek -> Het goede leven, met en voor anderen, binnen rechtvaardige instituties

(Paul Ricoeur)

1. Eigen visie waarden, geweten
2. Handeling: sociale dimensie
3. Beleid: organisatie

Zorg als brugbegrip

“Zorg omvat alles wat wij doen
om onze wereld zo in stand te houden, te
continueren en te herstellen
dat we daarin
zo goed mogelijk kunnen leven.
Die wereld omvat onze lichamen, onszelf, en onze
omgeving,
die we alle proberen samen te weven
in een complex,
leven-ondersteunend web”

Joan Tronto

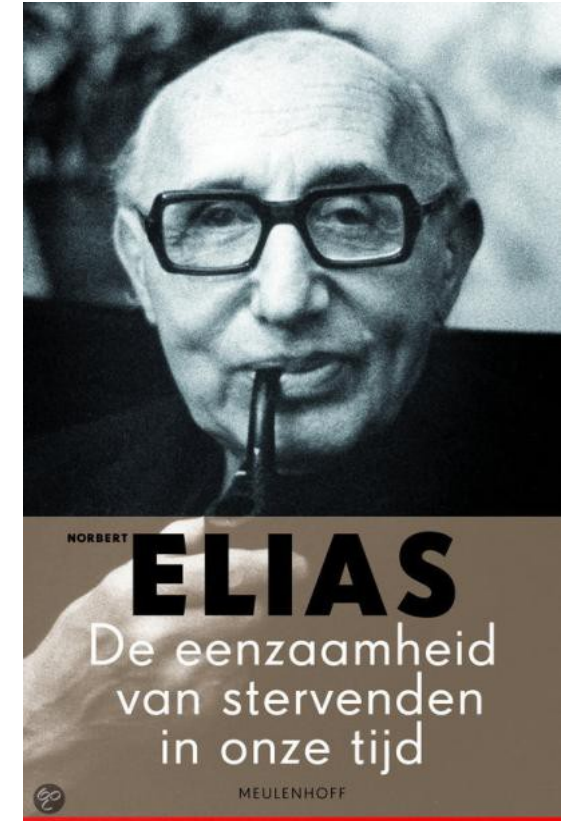
Omdat mensen op verschillende posities
andere dingen zien,
ervaren,
voelen,
vinden,
geloven,
beoordelen,
en met andere dingen belast zijn,
weten ze ook andere dingen,
ook moreel...

Hoe houd je daar rekening mee in je werk?

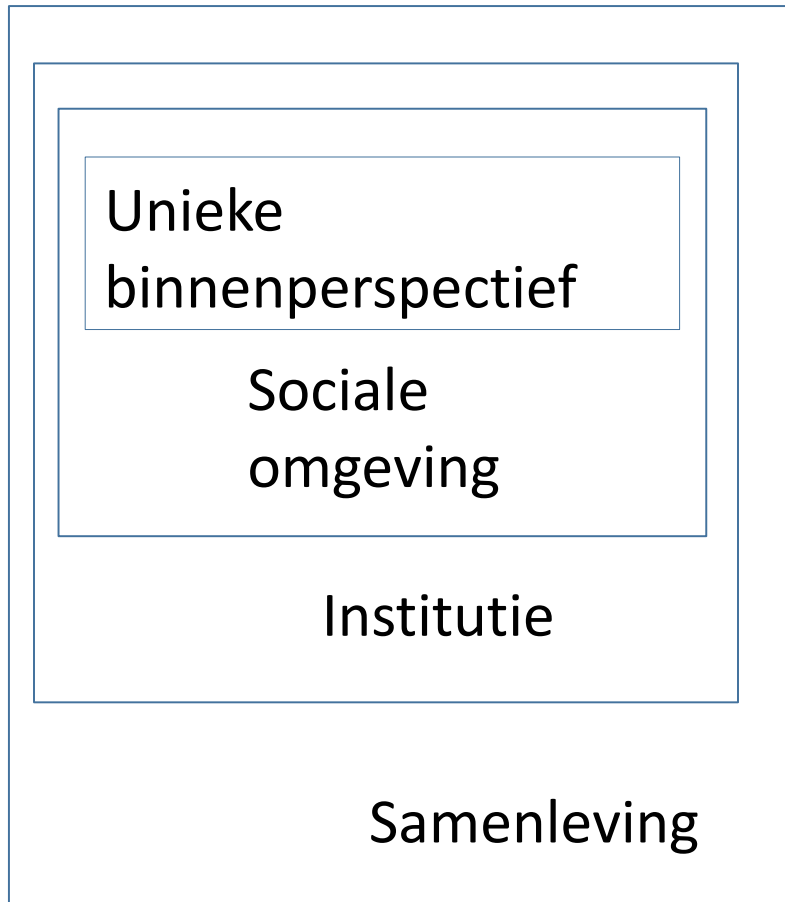

‘Zin is een sociale categorie’

Het pogen zin te vinden in een individueel menselijk bestaan, onafhankelijk van wat dat voor andere mensen betekent, loopt op niets uit. In het dagelijks leven is het duidelijk genoeg dat iemands ervaring dat zijn of haar leven zin heeft, samenhangt met het idee dat dit leven voor andere mensen betekenis heeft – en omgekeerd.

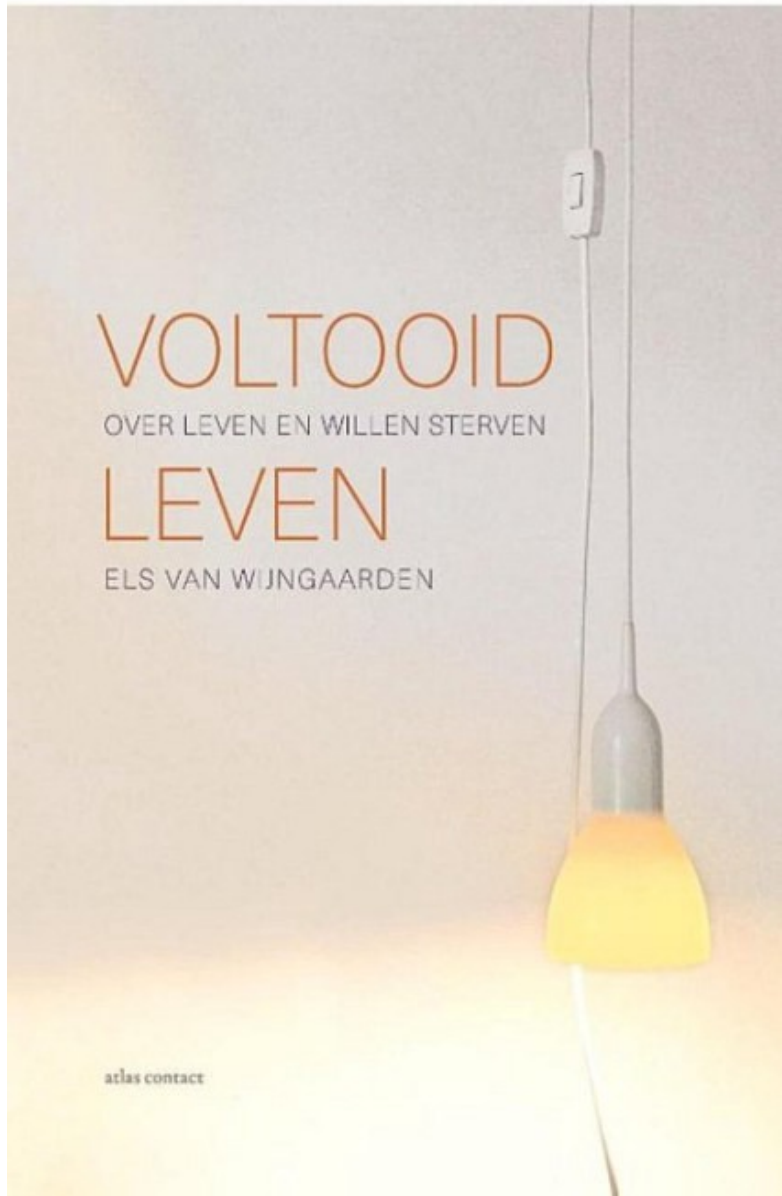

Bouwstenen vanuit de zorgethiek

1. Wie is aan het woord? Wat staat er voor deze mevrouw op het spel? (Zorgrelaties van heuristische waarde)
2. Met wie en wat is deze mevrouw verbonden? Wat betekent dat voor haar en voor de anderen in dat netwerk?
3. Welke rol speelt de institutie zorg (en de evt zorginstelling) hier?
4. In hoeverre is haar probleem (en de framing daarvan) een breder maatschappelijk probleem: wie zijn hier verantwoordelijk?

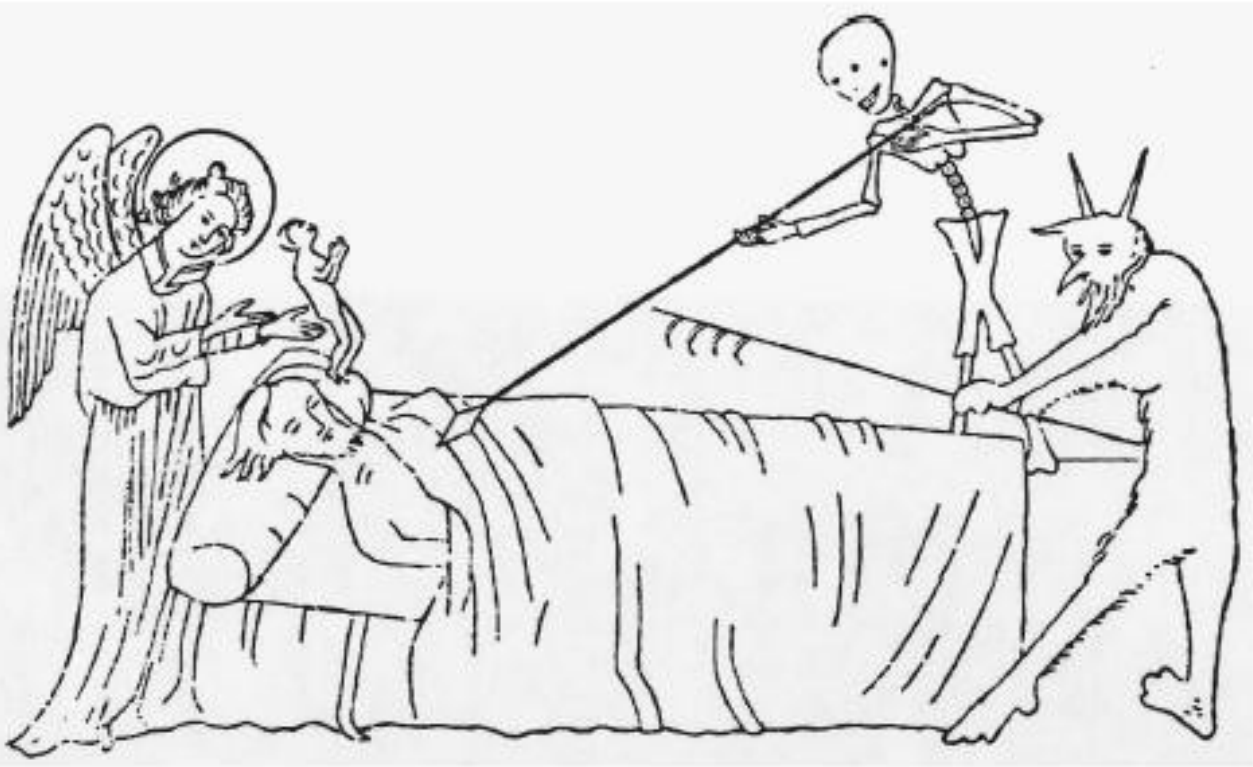

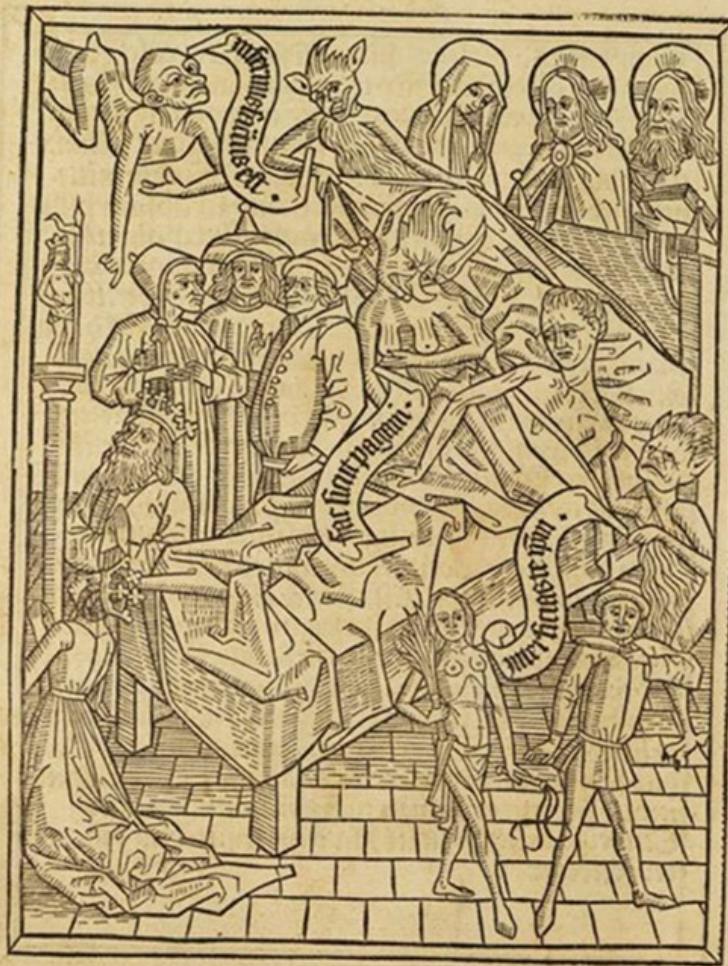

“een kluwen van onvermogen en onwil om nog langer verbinding te maken met het leven.”

Vijf centrale thema's die bij dit gevoel een rol spelen:

- Een diep gevoel van existentiële eenzaamheid
- Het gevoel er niet meer toe te doen
- Een groeiend onvermogen tot zelfexpressie
- Geestelijke en/of lichamelijke moeheid van het leven
- Innerlijke afkeer en weerstand tegen (gevreesde) afhankelijkheid.

Tentatio dyaboli de fide

In quo fides est totius salutis fundamentum et sine ea nullus homo potest esse salus teste Augustino qui ait fides est bonorum omnium fundamentum et humana salutis initium. Et Bernardus dicitur fides est humane salutis initium sine ac nemo ad filiorum dei numerum potest pertinere sine hac omnis labor hominis est uacuus. Ideo dyabolus totius humani generis inimicus totis viribus homines in extrema infirmitate ab illa totaliter auertere nititur. Vel saltem ad deuiandum in ea ipsum inducere laborat dicens tu miser in magno stas errore non est sicut credis ut sicut potest. Infernus factus est quicquid homo agit licet aliquem vel se ipsum occidat cum indiscreta promissa sicut aliqui fecerunt. Vel idola adorant ut reges paganorum et plures pagani faciunt nonne infinite idem est quia nullus reuertitur dicens tibi ueritate et sic fides tua nichil est. Dicitur et similibus dyabolus maxime laborat ut homines in extremis agerem a fide auertat quia bene scit. Si fundamentum ruat omnia super edificata ruunt. Secundum tamen quod dyabolus in nulla temptatione hominem cogere potest nec etiam aliquo modo prevalere ut sibi consentiat quod diu usum rationis habuerit nisi sponte uoluerit ei consentire quod certe super omnia auendum est. Unde apostolus fidelis deus qui non patitur uos temptari super id quod potestis sed faciet in temptatione prouentum ut possitis sustinere.

Hoe ga ik om
met het mijn
situatie?

Wie ben ik en wat
wil ik werkelijk?

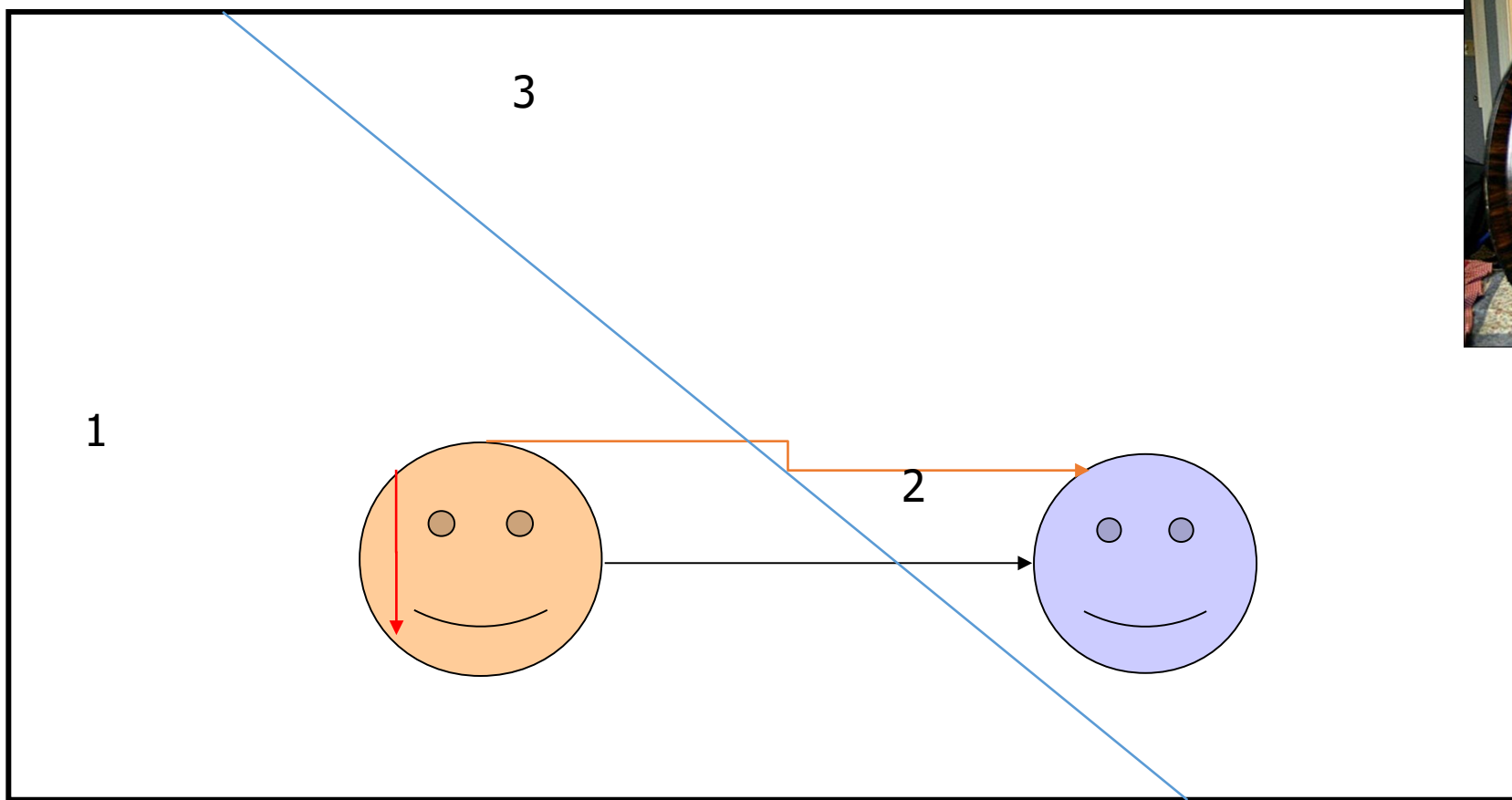
Hoe ga ik om met
mijn naasten?

Hoe kijk ik terug op
mijn leven?

Waar
mag ik op
hopen?

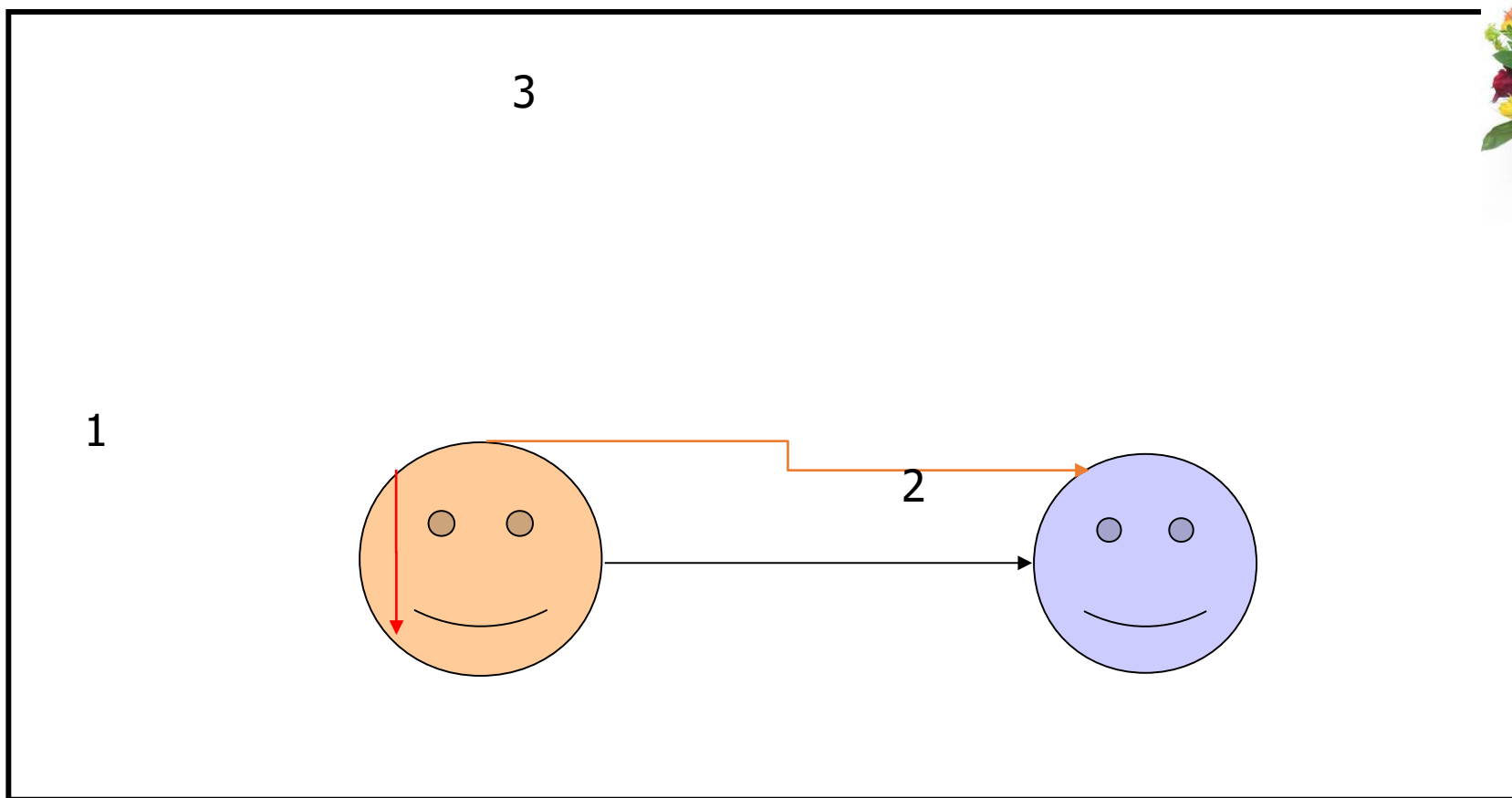
1. Autonomie: mezelf en de ander

2. Handelen: doen en laten

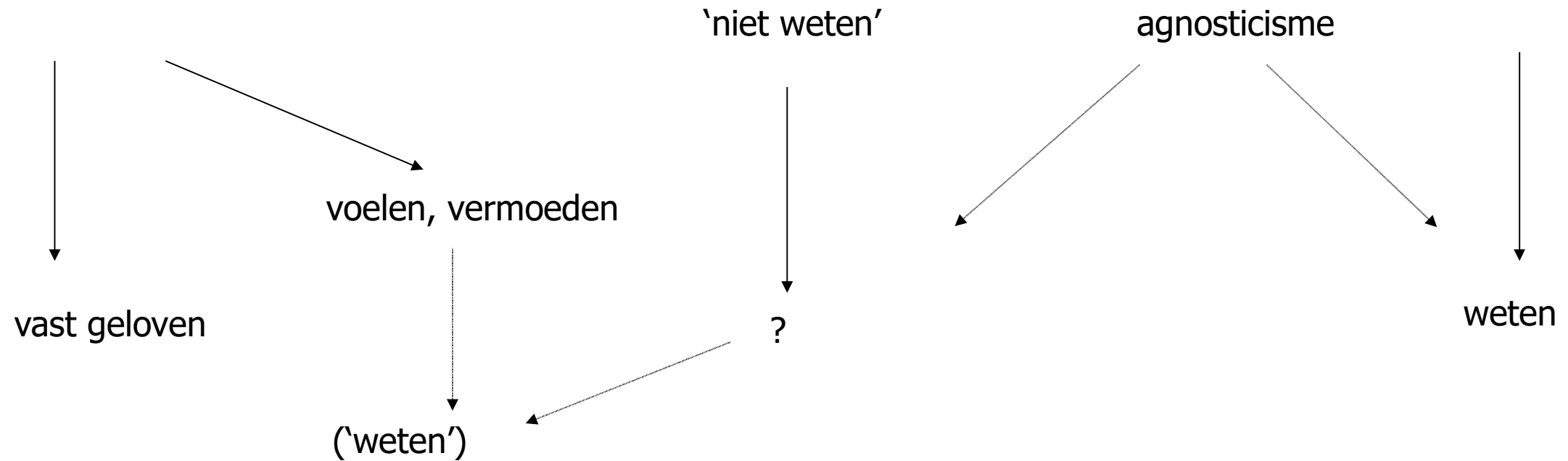
3. Relaties: vasthouden en loslaten

4. Balans: herinneren en vergeten

5. Hoop: geloven en weten

Stellingen tot slot

- 1) Zingeving en ethiek horen bij elkaar als hart en handen
- 2) Zorg is een belangrijk brugbegrip dat het morele en het politieke verbindt
- 3) Zingeving overstijgt de privésfeer en is onlosmakelijk verbonden met de gedeelde culturele horizon